

Володимир Федорчук,
здобувач Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
ORCID: 0009-0005-3548-0336; email: v.fedorchuk73@gmail.com

ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ ВЛАДНИХ ВІДНОСИН У СУЧАСНОМУ ВІТЧИЗНЯНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена проблемі політичного аспекту владних відносин, дослідженню її у сучасній вітчизняній науці. Автором через призму понять «соціальні відносини», «влада», «політична влада» зроблено спробу розглянути політичний вимір владних відносин. Приділено увагу сутності й типології соціальних відносин, серед яких відносини влади. Розглянуто підходи науковців щодо розуміння змісту, ознак, форм влади, і політичної влади зокрема. Стверджується, що політичні відносини є одним із видів соціальних, вони розкривають зв'язки між різними учасниками у політичній сфері.

Владні відносини досліджено як складний багатоаспектний феномен. Акцентовано увагу на їх динамічному характері й обумовленості низкою чинників. Окреслено методологічний інструментарій дослідження владних відносин, який базується на застосуванні комплексу взаємопов'язаних принципів і підходів, а саме: об'єктивності, історизму, соціальному підході, принципах системного аналізу та наукового прогнозування, аксіологічному принципі. Зазначено на використанні міждисциплінарного підходу в сучасних дослідженнях, а також на осмисленні політичної взаємодії як комунікативного процесу.

Обґрунтовано, що владні відносини становлять систему взаємодії певних суб'єктів і об'єктів. Визначено, що суб'єкти та об'єкти владних відносин за умов демократії детермінують існування один одного. Відіграючи визначальну роль і маючи необхідні ресурси, суб'єкти таких відносин створюють й підтримують систему владних відносин із урахуванням своїх інтересів та стратегічних цілей. Разом з тим, об'єкти влади за певних умов можуть здійснювати вплив на суб'єктів влади, сприяючи зміні характеру їх політичної діяльності.

Ключові слова: владні відносини, політичні відносини, соціальні відносини, політична влада, суб'єкт відносин, об'єкт відносин, демократія, політична взаємодія, політика, політична діяльність.

Вступ. Політичне життя будь якого суспільства є певною системою складових та відносин між ними. Останні позначають зміст, характер, форму певних зв'язків або взаємодії між елементами такої системи. Сучасні процеси, які торкаються політичної сфери суспільства, потребують переосмислення низки ключових понять, серед яких і поняття владних відносин. Цей концепт відтворює багатовимірність і певну суперечливість взаємодії між суб'єктами й об'єктами, яка відбувається в межах політичного поля і пов'язана із політичною владою. Структура, характер, форма владних відносин відтворює питання розподілу влади у державі, що обумовлюється конкретно-історичними умовами її розвитку. Владні відносини є особливим типом відносин, який має динамічний, асиметричний характер. Осмислення політичного виміру владних відносин потребує аналізу таких понять як соціальні відносини, влада, політична влада як певної основи, що визначає їх зміст.

Мета і завдання наукової розвідки – дослідити політичний вимір владних відносин; проаналізувати підходи вітчизняних науковців щодо трактування сутності зв'язаних понять – соціальні відносини, влада і політична влада, що сформувалися в сучасному науковому дискурсі; окреслити методологію дослідження поняття владних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика змістового наповнення поняття влади, частково владних відносин знайшла відображення у працях Р. Арона, М. Вебера, Р. Даля, Д. Істона, Г. Лассуела, Н.Лумана, Т.Парсонса, Г. Моргентау, Б. Рассела та ін. У вітчизняній політичній науці до цієї або дотичної проблематики зверталися такі дослідники як О.Бабкіна, С.Бульбенюк, К.Ващенко, В.Корнієнко, О.Новакова, Ф.Рудич, Є. Цокур, О.Чальцева та інші. Разом з цим потребує подальшого наукового осмислення політичної площини владних відносин, визначення методології його дослідження.

Результати та дискусії. Вивчення наукових, навчальних, енциклопедичних джерел дозволяє визначити досить широкий зміст поняття соціальних відносин. Так, можна виокремити таке осмислення: форма вияву соціальних зв'язків, які дозволяють об'єднати різні елементи в єдине ціле – суспільство; вид суспільних відносин, які характеризують взаємодію суб'єктів, що зумовлена особливостями соціальної нерівності певного суспільства

та виявляється у багатоманітності форм такої взаємодії; позначають динамічність форм соціальної взаємодії, яка зумовлена особливостями розвитку певного суспільства; пов'язані з потребами, мотивацією, спрямуванням на задоволення первинних чи вторинних потреб (за А. Маслоу).

Вітчизняні науковці (Ващенко, Корнієнко, 2011) у змісті соціальних відносин акцентують увагу на аспекті учасників (суб'єктів), вказуючи, що це соціальні спільноти і державні установи; взаємовідносини формуються між спільнотами і між спільнотами та державними установами (с.33).

У сучасній науці виокремлюють різні типи соціальних відносин, зокрема їх поділяють на групи формальних і неформальних; легітимних і нелегітимних; відкритих і прихованих; продуктивних і непродуктивних (Ващенко, Корнієнко, с. 33). У контексті проблематики нашої наукової розвідки привертає увагу типологія, запропонована О. Яременком (2002). В основі класифікації фахівець використовує такі критерії як інтенсивність, сила зв'язку, ступінь спільної участі, виділяє ділові, комунікативні, інструментальні, морально-психологічні, відносини влади. Їх особливості представимо у таблиці 1.

Таблиця 1

Типи соціальних відносин

Тип відносин	Учасники (суб'єкти)	Зміст	Форми	Особливості
Ділові	соціальні спільноти (політичні партії, громадсько-політичні рухи та інші); державні установи	забезпечення потреб учасників цих відносин	ділова комунікація, переговори, укладання договорів, громадський і суспільний контроль	прагматизм, раціоналізм, цілеспрямованість, успіх, усвідомленість учасниками актуальності, пріоритетності тих чи інших потреб для певної ситуації, регіону, суспільства та держави загалом
Комунікативні	громадянське суспільство; державні установи	передача та обмін інформацією	безпосереднє звернення до громадськості; опосередковане звернення до громадськості через медіа	сприяє довірі між державними установами та громадськістю
Інструментальні	окремі соціальні групи; державні установи	забезпечення потреб певних соціальних груп необхідними ресурсами	прийняття рішень; розробка і впровадження соціальних програм; підтримка	забезпечення необхідними ресурсами (послуги, інформація, продукти)
Морально-психологічні	представники державних установ; представники громадських об'єднань	(не)підтримка влади	пошук прийняття рішень; обговорення; мітинги; демонстрації; пікети	якщо домінують зверхність, відстороненість, закритість, то це може викликати неконструктивні відносини
Відносини влади	державні установи; громадянське суспільство	досягнення авторитету влади	комунікація, переговори, прийняття рішень, громадський моніторинг і контроль	влада, взаємодія, вплив

Складено за О. Яременком (2002), с. 15-16.

Політичні відносини є одним із видів соціальних, що розкривають зв'язки між різними учасниками у політичній сфері. У дослідженнях часто акцентується увага розгляду політичної взаємодії як комунікативного процесу. Д. Яковлев (2009) визначає такі його складові як медіатизація, демократизація, раціоналізація. Варто вказати і про актуалізацію

міждисциплінарного підходу у політологічних дослідженнях. У монографії О. Кукуруз (2020) запропоновано авторське бачення взаємодії політики і права, переосмислено значення різних суб'єктів (індивідуальних і групових) у цій взаємодії, їхньої ролі у процесі прийняття рішень в окреслених сферах. Авторкою розроблено суспільно корисну модель взаємодії політики і права, яка базується на науковій основі, включає ціннісній та інформаційно-комунікативний компоненти, політичну і юридичну відповідальність.

Досліджуючи сутність владних відносин, доцільно виходити з розуміння їх як складного багатоаспектного феномену. Також враховувати їх динамічний характер і зумовленість низкою чинників, які розглянемо далі. Наступними поняттями, які розкривають зміст владних відносин є політика і політична влада. У науці сформувалися різні підходи щодо трактування їхньої сутності. У контексті визначення змісту владних відносин науковці (Фрицький, 2017) виокремлюють формалістичний, поведінковий і груповий підходи. Так, згідно формалістичного підходу політика є сукупністю рішень, що пов'язані з вибором мети, шляхів і засобів, умов досягнення, які приймають суб'єкти політики (окремі особи чи групи). Поведінковий підхід акцентує увагу на суб'єктивному (людському) вимірі політики, пов'язаною з особливостями взаємодії між людьми в суспільстві, вирішенні конфліктів між ними. Груповий підхід тлумачить політику через реалізацію групових інтересів, взаємодію зацікавлених груп у прийнятті політичних рішень (с. 139-140).

Заслугове на увагу думка С. Бульбенюк (2011) про те, що тлумачення влади як системи відносин може зумовлюватися ціннісно-суб'єктивним структуруванням політики. Науковиця вказує на «веберівський» підхід, що пов'язаний з цінностями індивідуалізму, пріоритетністю індивідуальних агентів як основних суб'єктів, акторів політичних відносин. Інший підхід розглядає політику як своєрідну ієрархію певних спільнот, з пріоритетністю цінностей і духу «співтовариства»(с. 48). Вивчення праць, присвячених сутності поняття влада, дозволяє зробити деякі узагальнення, які викладено у таблицях 2 і 3.

Таблиця 2

Ознаки влади

Ознака влади	Зміст ознаки
суспільний характер влади	влада: є невід'ємним елементом суспільної організації життя; впорядковує розмаїття соціальних зв'язків, які наявні у суспільстві; сприяє організації суспільного виробництва; сприяє підтриманню цілісності і єдності суспільства
можливість використання примусу	примус як потенційна можливість, яку суб'єкти влади можуть використати у ситуаціях, коли інші засоби та інструменти впливу на об'єкти влади не є ефективними чи результативними

Складено за М.Вільгушинським (2013).

Таблиця 3

Форми вияву влади

Форма	Характеристика
сила	застосування сили або загроза її застосування (у найдавніші часи одна з засад функціонування влади)
переконання або переконання	ґрунтується на принципі висунення певних ідей для впровадження їх у суспільну свідомість (створення психологічної залежності в суспільстві); основа для формування, впливу на громадську думку
повноваження	суб'єкти влади віддають накази, розпорядження, вказівки, а об'єкти влади виконують
примус	ґрунтується на контролі над людьми за допомогою погроз чи тиску, форма нав'язування волі володарюючого
маніпуляція	здійснюється і забезпечується без погроз, з використанням впливу інформаційних ресурсів на свідомість і поведінку
авторитет	пов'язаний з легітимністю влади; властивість суб'єктів влади

Складено за М.Козиревим (2017), с. 46.

Сформувалися різні підходи науковців щодо тлумачення змісту політичної влади:

- «влада є засобом упорядкування політичних процесів; є властивістю або ресурсом певної соціальної та/або політичної системи, не є атрибутом суб'єктів влади чи відносин» (Т. Парсонс, цит. за О.Дем'янчук, 2008, с. 87-88);

- «здатність і можливість однієї особи, групи людей здійснювати визначальний вплив на політичну діяльність і поведінку громадян та їхніх об'єднань за допомогою різноманітних засобів: волі, авторитету, права, насильства» (Ф.Рудич, 2013);

- «здатність і право одних соціальних суб'єктів здійснювати свою волю стосовно до інших, веліти і управляти іншими, спираючись на силу, авторитет і права» (І.Милосердна, 2017, с. 29);

- «здатність суб'єкта реалізовувати власну волю, спираючись на відповідні правові і політичні норми (закони, інші нормативні документи), ґрунтуючись на примусі та спеціальному апараті примусу» (М.Козирев, 2018, с. 303);

- поняття політичної влади охоплює і «розкривається через зміст понять політичного панування, авторитету, могутності» (Б. Кухта, цит. за І.Милосердною, 2017, с. 29);

- влада є феноменом, що поєднує психологічний, соціальний та політичний виміри; «здійснення впливу особливого роду з боку одних суб'єктів (акторів) політики на інших, що дозволяє першим нав'язувати свою волю другим і спонукати останніх до вчинення певних дій; влада (як політична, так і державна) є складним соціально-психологічним феноменом, що має низку специфічних характеристик» (С.Бульбенюк, 2013, с. 195;196; 197)

- складова публічної політики (О.Чальцева, 2014, с.9).

Також науковці виокремлюють ознаки політичної влади, які відрізняють її від інших видів влади. Спробуємо систематизувати їх у таблиці (табл. 4).

Таблиця 4

Ознаки і значення політичної влади

Автор	Ознаки і значення політичної влади
Є.Цокур	- обов'язковість рішень політичної влади для всього суспільства та інших видів влади; - здатність обмежувати вплив інших форм влади; - публічність (політична влада діє від імені всього суспільства); - право використовувати різні ресурси; - вплив політичної влади в межах країни; - моноцентричність у прийнятті рішень; - наявність розмаїття ресурсів для завоювання, утримання й реалізації влади (Цокур, 2009, с. 136).
Ф.Рудич	- зміст поняття політичної влади є ширшим за поняття державної влади (політична влада включає відносини органів влади з громадськими об'єднаннями, політичними партіями, громадянами); - функціональне призначення влади розкриває її вагомість, зокрема у питаннях управління суспільством і державою, формування політичного режиму, політичної системи суспільства тощо; - має ознаку «культури влади», що розкриває здатність використання пріоритетності традицій та авторитету і обмеження примусу (Рудич, 2013, с. 18).
О.Чальцева	- політична влада є компонентом публічної політики; - має такі виміри аналізу: політико-управлінська діяльність; підтримка елітистської традиції; комунікативна практика; культурно-ціннісна діяльність; механізм взаємодії держави і громадянського суспільства (Чальцева, 2014, с. 9).
Л. Герасіна	- публічна політична влада має соціально-політичний характер, виявляється у сфері політичних відносин, спрямована на узгодження інтересів різних суспільних груп; - риси універсальності, легальності є найбільш виразними для державного рівня влади; - має специфічні риси (вертикальні зв'язки та нормативно визначена ієрархія у політичних структурах; широкий спектр інструментів впливу; тип легітимності; особистісні характеристики суб'єктів влади; певна корпоративність, пов'язана з консолідацією членів політичних організацій) (Герасіна, 2012, с. 43-44).
М.Козирев	- універсальність, яка полягає у її всеосяжності та можливості впливати на всі сфери і елементи життя суспільства; - інклюзивність – здатність «включатися», проникати в усі суспільні сфери, передусім політичну; - атрибутивність, що позначає вихід за межі політичного, поєднання зі сферами відносин і феноменів неполітичного характеру, формування нових видів та комбінувань з ними (М.Козирев, 2018, с. 302-303).

Наведене вище розмаїття підходів щодо розуміння політичної влади обумовлює необхідність визначення методологічних принципів аналізу владних відносин. Для аналізу політологічного виміру владних відносин доречним є використання загальної методології, що репрезентована у політичній науці для дослідження політичних процесів загалом. На думку О. Бабкіної (2009), такими принципами є об'єктивність, історизм, соціальний підхід. Зокрема принцип об'єктивності дозволяє осмислити об'єктивні закономірності політичного розвитку, багатовимірність і суперчливість явищ, урахування позитивних і негативних чинників і наслідків, відповідність реальній дійсності, використання доведеності наукових фактів. За допомогою принципу історизму факти і політичні явища аналізуються у взаємозв'язку та обумовленості конкретно-історичними умовами розвитку, положенням і розстановкою різних політичних сил, особливостями політичної орієнтації соціальних груп тощо. Принцип соціального підходу набуває особливо важливого значення в аналізі та оцінці програм та діяльності суб'єктів політики, визначенні їхньої ролі у політичному розвитку суспільства, відповідності інтересам народу, суспільства, системі загальнолюдських цінностей (с. 5).

Згідно вищезгаданих принципів владні відносини мають аналізуватись із урахуванням всіх наявних об'єктивних чинників і враховуючи історичну генезу суб'єктів політичних взаємодій. Зазначимо, що в умовах цивілізаційних змін особливого значення набуває соціальний підхід, який дозволяє з'ясувати роль всіх учасників владних відносин у трансформаціях політичної системи, визначити позитивні та негативні аспекти їхньої діяльності.

Варто підкреслити, що владні відносини базуються на певному сполученні взаємопов'язаних елементів, які доцільно розглядати за допомогою методу системного аналізу. На думку науковців (Неліпа, 2011), можна виокремити п'ять основних принципів системного аналізу, які допоможуть визначити сутнісні характеристики владних відносин: система є єдиним цілим, не є простим об'єднанням елементів; властивості системи не відтворюють суму властивостей її елементів; рівень ефективності кожної системи вимірюється значеннями від найвищих до найнижчих, що залежить від умов середовища і особливостей функціонування її елементів; врахування впливу навколишнього середовища та зв'язків із ним: будь-яка система завжди є частиною іншої (більшої) системи; поділ системи на менші елементи – підсистеми й дотримання усіх окреслених вище принципів (с. 39). Отже, владні відносини певної країни з одного боку ми розглядаємо як цілісне утворення, що існує за своїми специфічними законами, а з другого боку – ми маємо враховувати зовнішні впливи на дану систему (глобальні процеси), а також особливості функціонування окремих підсистем (наприклад, органів місцевого самоврядування тощо).

У сучасних умовах цивілізаційних трансформацій владних відносин особливої значущості набуває не тільки аналіз їх як феномену, але й прогноз подальшого їхнього розвитку. Системне прогнозування владних відносин ґрунтується, на думку К. Ващенка (2007) та низки інших вітчизняних і закордонних вчених, на таких принципах: принцип альтернативності (вказує на наявність різних шляхів чи варіантів подальшого розвитку); принцип системності (аналіз політики як цілісної системи і водночас як сукупності окремих її складових в якості самостійних об'єктів для аналізу і прогнозування); синтетично-плюралістичний принцип (окреслює пріоритетні напрями ймовірних змін певного суспільства та їх перспективу); принцип безперервності прогнозування (можливість коригування аналітичних оцінок на основі зміни політичної ситуації чи отримання нової інформації; моніторинг тенденцій у політичній сфері); принцип верифікації (перевірка достовірності результатів прогнозування) (с. 169-171).

Безсумнівно, методи аналізу й прогнозу є взаємодоповнюючими для досягнення природи владних відносин – їх евристичний потенціал максимально розкривається саме у діалектичному поєднанні. Зазначимо, що владні відносини містять не лише інституційну складову, а й передбачають духовно-ціннісне наповнення. У цьому контексті необхідно вказати на вагомість аксіологічного принципу як підґрунтя аналізу владних взаємодій. Цей

принцип передбачає виявлення й осмислення цивілізаційних, національних, духовних, класових та інших аксіологем, що становлять змістовне наповнення владних відносин у певній країні. Цілком очевидно, що сучасні цивілізаційні зміни передбачають й переформатування цінностей, які виявляються у владних відносинах, діяльності й програмах політичних суб'єктів. Сучасні цивілізаційні зміни детермінують перегляд методологічних основ дослідження владних відносин, спонукають до утворення новітньої системи методів, підходів і принципів для її глибокого вивчення.

Необхідно зазначити, що зміст і форми владних відносин визначаються як об'єктивними чинниками, так і особливістю діяльності певних суб'єктів у політичному просторі, що потребує аналізу об'єкт-суб'єктних характеристик владних відносин. Суб'єкти та об'єкти владних відносин взаємообумовлюють існування один одного.

У політичній науці суб'єктом політики вважають:

- носія предметно-практичної діяльності, що ініціює певні зміни в політичній сфері суспільства;

- особу, організацію або соціальну групу, політична участь чи діяльність яких є усвідомленою, з чітким розумінням цілей і наслідків для політичного життя суспільства.

Науковці (Краснякова, 2014) виокремлюють у понятті політичної суб'єктності такі аспекти як здатність впливати на інших осіб (на їхні думки та поведінку), відповідальність за вибір і результати своєї політичної активності чи діяльності, ініціювання змін у політичному житті. Філософське бачення політичної суб'єктності пов'язане з об'єктивною можливістю політичної дії та суб'єктивною спроможністю до неї. Основною характеристикою суб'єкта політики є результативна політична дія, вплив на політичні процеси, стимулювання змін у політиці (с. 47-48).

Суб'єктами політичних відносин можуть бути як окремі особи (політичні й державні діячі, політичні лідери тощо), так і соціальні групи, соціально-політичні інститути. Фахівці (Богайчук, 2011) зазначають, що «суверенним суб'єктом політичної влади є громадянин держави, наділений конституційними правами та обов'язками. Колективним носієм політичної влади є політична система суспільства як спосіб організації і розвитку соціальних спільнот і їх відносин» (с. 70).

Існує низка підходів до класифікації владних суб'єктів. Згідно одного з них виокремлюють первинні та вторинні (за Богайчук, 2011). Первинним суб'єктом, за умов демократичного правління, є народ як єдине джерело влади, який реалізує її безпосередньо й опосередковано через центральні та місцеві органи управління держави. Водночас прихильники типологізації вказують на неоднорідність поняття народу, і суб'єктами влади називають як великі групи населення, яких об'єднує спільність інтересів і цілей, так і невеликі етнічні групи, релігійні громади та інші. До вторинних суб'єктів влади віднесено малі групи (партії, асоційовані групи, групи інтересів тощо) (с. 70).

Не менш важливим аспектом є осмислення питання об'єктів політичної влади та владних відносин. Об'єктами політичної влади науковці (Богайчук, 2011) визначають політичні явища та процеси, а також сфери суспільства (економічну, соціальну, культурну, інші), на які спрямовується вплив і дія суб'єктів політики. Важливою є діалектичність відносин суб'єкта й об'єкта, що обумовлюється обставинами, їхніми позиціями та ролями у політичній сфері (с. 70).

Висновки. Поняття соціальні відносини, влада, політична влада дозволяють осмислити зміст політичного виміру владних відносин. Подальший аналіз змісту владних відносин має доповнюватись поняттями демократії, демократичної, правової держави. Методологічний інструментарій дослідження владних відносин базується на застосуванні комплексу взаємопов'язаних принципів, а саме: об'єктивність, історизм, соціальний підхід, принципи системного аналізу та наукового прогнозування, аксіологічному принципі. Суб'єкти та об'єкти владних відносин здійснюють свою діяльність у межах структур та алгоритмів політичного поля, що спричиняє перспективність структурно-функціонального аналізу політичної влади як стрижня сучасних політичних трансформацій. Владні відносини

становлять систему взаємодії певних суб'єктів та об'єктів. Суб'єкти та об'єкти владних відносин за умов демократії детермінують існування один одного. Відіграючи визначальну роль і маючи необхідні ресурси, суб'єкти таких відносин створюють й підтримують систему таких відносин із урахуванням своїх інтересів і стратегічних цілей. Разом із тим, об'єкти влади за певних умов можуть здійснювати вплив на суб'єктів влади, сприяючи зміні характеру їх політичної діяльності. В умовах трансформаційних змін політична влада як структурне ціле організовує, спрямовує та підтримує державну та соціальну системи у стабільному стані, приймає рішення як щодо перетворень, так і для запобігання ризиків.

Використані джерела:

1. Бабкіна, О. (2009) Методологія дослідження політичного життя суспільства. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. Вип. 2, 3-8.
2. Богайчук, У.Ю. (2011) Сутнісні характеристики поняття «влада». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. Вип. 5, 67-72.
3. Бульбенюк, С. (2011) Провідні концепції політичної влади. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. Вип. 5, 47-51.
4. Бульбенюк, С. С. (2013) *Соціопсихологічна природа політичної влади*: монографія. К.: КНЕУ, 215 с.
5. Ващенко, К. (2007) Основні форми і принципи дослідження політичного аналізу й прогнозу. *Політичний менеджмент*. № 1, 165-172.
6. Ващенко, К., Корнієнко, В. *Політологія для вчителя*: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ (2011). К.: Вид-во імені М. П. Драгоманова, 406 с.
7. Вільгушинський, М. (2013) Категорія «публічна влада» у сучасній інтерпретації: нотатки до наукової дискусії. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. № 3, 8-13.
8. Герасіна, Л. (2012) Політико-правові практики сучасної соціополітичної реальності: теоретико-праксеологічний синтез. *Український соціум*. № 4, 39-56.
9. Герасіна, Л. (2017) Методологія і пр�ксеологія досліджень політичних процесів. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. № 2 (33), 16-28.
10. Дем'янчук, О. (2008) *Державна політика і державне управління: політологічні аспекти*: монографія. Київ: Факт, 272 с.
11. Козирев, М. (2017) Психологія політичної влади. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. Вип. 2, 44-53.
12. Козирев, М. П. (2018) *Політична психологія*: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 648 с.
13. Краснякова, А. О. (2014) Політична суб'єктність: умови становлення та ознаки розвитку. *Проблеми політичної психології*. Вип. 1, 45-55.
14. Кукуруз, О. (2020) *Взаємодія політики і права у процесі суспільної трансформації в Україні та Республіці Польща*: монографія. Київ: «ФОР-Подолін І.В.», 368 с.
15. Милосердна, І. (2017) Аналітичний огляд концепцій політичної влади та особливості її реалізації. *Актуальні проблеми політики*. Вип. 59, 25-32.
16. Неліпа, Д. (2011) Основні принципи застосування системного аналізу в політології (на прикладі дослідження системи національної безпеки). *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*: зб. наук. пр. Вип. 23, 37-41.
17. Рудич, Ф. (2013) Політична влада і опозиція в Україні: методологічний контекст. *Віче*. № 17, 18-21. URL: <https://vesche.kiev.ua/journal/3841/>
18. Фрицький, Ю. О. (2017) Теоретичні основи співвідношення політики і державної влади в сучасну добу розбудови української держави. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. № 4, 137-146.
19. Цокур, Є. (2009) Політико-правові концепції феномену політичної влади. *Право України*. № 11, 132-138.
20. Чальцева, О. (2014) Політична влада як компонент публічної політики: теоретичне обґрунтування. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Питання політології*. Вип. 25. № 1091, 5-9.
21. Яковлев, Д. (2009) *Політична взаємодія як комунікативний процес: медіатизація, демократизація, раціоналізація*: монографія. Одеса: Астропринт, 288 с.
22. Яременко, О. (2002) Соціальна політика як регулятор взаємовідносин соціальних структур і соціальних інститутів. *Український соціум*. № 1, 9-20.

References:

1. Babkina, O. (2009) Metodolohiia doslidzhennia politychnoho zhyttia suspilstva. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova*. Serii 22: Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin. Vyp. 2, 3-8. [In Ukrainian].
2. Bohaichuk, U.Yu. (2011) Sutnisni kharakterystyky poniattia «vlada». *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova*. Serii 22: Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin. Vyp. 5, 67-72. [In Ukrainian].
3. Bulbeniuk, S. (2011) Providni kontseptsii politychnoi vlady. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova*. Serii 22: Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin. Vyp. 5, 47-51. [In Ukrainian].
4. Bulbeniuk, S. S. (2013) *Sotsiopsykholohichna pryroda politychnoi vlady*: monohrafiia. K.: KNEU, 215 s. [In Ukrainian].
5. Vashchenko, K. (2007) Osnovni formy i pryntsypy doslidzhennia politychnoho analizu y prohnozu. *Politychnyi menezhment*. № 1, 165-172. [In Ukrainian].
6. Vashchenko, K., Korniienko, V. *Politolohiia dlia vchytelia*: navchalnyi posibnyk dlia studentiv pedahohichnykh VNZ (2011). K.: Vyd-vo imeni M. P. Drahomanova, 406 s. [In Ukrainian].
7. Vilhushynskiy, M. (2013) Katehoriia «publichna vlada» u suchasni interpretatsii: notatky do naukovoï dyskusii. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 3, 8-13. [In Ukrainian].
8. Herasina, L. (2012) Polityko-pravovi praktyky suchasnoi sotsiopolitychnoi realnosti: teoretyko-prakseolohichnyi syntez. *Ukrainskyi sotsium*. № 4, 39-56. [In Ukrainian].
9. Herasina, L. (2017) Metodolohiia i prakseolohiia doslidzen politychnykh protsesiv. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. № 2 (33), 16-28. [In Ukrainian].
10. Dem'ianchuk, O. (2008) *Derzhavna polityka i derzhavne upravlinnia: politolohichni aspekty*: monohrafiia. Kyiv: Fakt, 272 s. [In Ukrainian].
11. Kozyriev, M. (2017) Psykholohiia politychnoi vlady. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Serii psykholohichna. Vyp. 2, 44-53. [In Ukrainian].
12. Kozyriev, M. P. (2018) *Politychna psykholohiia*: navch. posibnyk. Lviv: LvDUVS, 2018. 648 s. [In Ukrainian].
13. Krasniakova, A. O. (2014) Politychna sub'iektivist: umovy stanovlennia ta oznaky rozvytku. *Problemy politychnoi psykholohii*. Vyp. 1, 45-55. [In Ukrainian].
14. Kukuruz, O. (2020) *Vzaiemodiia polityky i prava u protsesi suspilnoi transformatsii v Ukraini ta Respublitsi Polshcha*: monohrafiia. Kyiv: «FOP-Podolin I.V.», 368 s. [In Ukrainian].
15. Myloserdna, I. (2017) Analichnyi ohliad kontseptsii politychnoi vlady ta osoblyvosti yii realizatsii. *Aktualni problemy polityky*. Vyp. 59, 25-32. [In Ukrainian].
16. Nelipa, D. (2011) Osnovni pryntsypy zastosuvannia systemnoho analizu v politolohii (na prykladi doslidzhennia systemy natsionalnoi bezpeky. *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku: Zb. nauk. pr.* Vyp. 23, 37-41. [In Ukrainian].
17. Rudych, F. (2013) Politychna vlada i opozytsiia v Ukraini: metodolohichnyi kontekst. *Viche*. № 17, 18-21. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/3841/> [In Ukrainian].
18. Tsokur, Ye. (2009) Polityko-pravovi kontseptsii fenomenu politychnoi vlady. *Pravo Ukrainy*. № 11, 132-138. [In Ukrainian].
19. Frytskyi, Yu.O. (2017) Teoretychni osnovy spivvidnoshennia polityky i derzhavnoi vlady v suchasnu dobu rozbudovy ukrainskoi derzhavy. *Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnoho universytetu «Odeska iurydychna akademiia»*. № 4, 137-146. [In Ukrainian].
20. Chaltseva, O. (2014) Politychna vlada yak komponent publichnoi polityky: teoretychne obgruntuvannia. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina*. Serii: Pytannia politolohii. Vyp. 25. № 1091, 5-9. [In Ukrainian].
21. Yakovlev, D. (2009) *Politychna vzaiemodiia yak komunikatyvnyi protses: mediatyzatsiia, demokratyzatsiia, ratsionalizatsiia*: monohrafiia. Odesa: Astroprynt, 288 s. [In Ukrainian].
22. Yaremenko, O. (2002) Sotsialna polityka yak rehuliator vzaiemovidnosyn sotsialnykh struktur i sotsialnykh instytutiv. *Ukrainskyi sotsium*. № 1, 9-20. [In Ukrainian].

Volodymyr Fedorchuk,
graduate student,

Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University

Political Aspect of Power Relations in Modern Domestic Scientific Discourse

The article is devoted to the problem of the political aspect of power relations, its research in modern domestic science. The author made an attempt to consider the political dimension of power relations through the prism of the concepts of «social relations», «power», «political power». Attention is paid to the essence and typology of social relations, which include power relations. The approaches of scientists to understanding the content, signs, forms of power, and political power in particular, are considered. It is argued that political relations are one of the types of social relations that reveal connections between various participants in the political sphere.

Power relations are studied as a complex multifaceted phenomenon. Emphasis is placed on their dynamic nature and their dependence on a number of factors. The methodological toolkit for the study of power relations is outlined, which is based on the application of a complex of interrelated principles and approaches, namely: objectivity, historicism, social approach, principles of system analysis and scientific forecasting, axiological principle. The use of an interdisciplinary approach in modern research is indicated, as well as the understanding of political interaction as a communicative process.

It is substantiated that power relations constitute a system of interaction of certain subjects and objects. It was determined that subjects and objects of power relations under the conditions of democracy determine each other's existence. The subjects of relations have a decisive role and the necessary resources to form and maintain such a system of power relations taking into account their interests and strategic goals. At the same time, objects of power under certain conditions can exert influence on subjects of power, contributing to a change in the nature of their political activity.

Key words: *power relations, political relations, social relations, political power, subject of relations, object of relations, democracy, political interaction, politics, political activity.*